

Nr 350.

Godkänd av första kammaren den 17 juni 1921.

Godkänd av andra kammaren den 17 juni 1921.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag för bekämpande av arbetslösheten samt lindrande av nöd jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 204.)

Till Konungen.

I en till riksdagen den 20 maj 1921 avlåten proposition, nr 362, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder anvisa, utöver det förut beviljade anslaget å 11 miljoner kronor, *dels* på tilläggsstat för år 1921 ett reservationsanslag å 23.5 miljoner kronor och *dels* på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, å 3 miljoner kronor.

I en inom riksdagen väckt motion har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att av det i Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 362 begärda anslaget 23.5 miljoner kronor för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd ett belopp av minst 8 miljoner kronor måtte ställas

till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för statsunderstödda vägbyggnader och vägförbättringar att av styrelsen handhavas på samma sätt som stadgas för statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder;

Vidare har i samband med förevarande proposition motionsvis hemställts, att riksdagen vid bifall till Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 362 ville besluta att meddela enahanda bemyndigande, som kan komma att utfärdas rörande anordnande av nödhjälpsarbeten å Ostkustbanan, även beträffande anordnande av nödhjälpsarbeten å Dals—Västra Värmlands järnväg.

Av den i propositionen förebragta utredningen över det nuvarande läget på den svenska arbetsmarknaden framgår, att detta måste anses vara enastående ogynnsamt med hänsyn till årstiden. De förhoppningar, som tidigare hysts om en förbättring efter vårens inträde, hava sålunda icke blivit infriade; utsikterna för den närmaste framtiden och särskilt för instundande vinter synas snarare hava förvärrats. På den grund har arbetslöshetskommissionen ansett sig böra ifrågasätta en utvidgning av den hjälpplan för de arbetslösa, som kommissionen framlade i slutet av sistlidne februari månad, och en däremot svarande ökning av medelsbehovet för arbetslöshetens bekämpande. Då antalet direkt understödda arbetslösa i slutet av april uppgick till cirka 20,000, vilket innebär en fördubbling av det förut beräknade maximiantalet i genomsnitt för hela året, medan samtidigt antalet vid statliga nödhjälpsarbeten sysselsatta utgjorde cirka 10,000 eller den i februari uppskattade högsta siffran, föreslår kommissionen, att antalet nödhjälpsarbetare skall uppbringas till i genomsnitt 15,000, varigenom kommissionen, i kraft av det bemyndigande den nyligen av statsmakterna erhållit att reglerande inverka på kommunernas understödsverksamhet, tror sig kunna nedbringa antalet direkt understödda till 15,000. Emot denna del av kommissionens hjälpprogram har departementschefen ingenting att erinra, och får riksdagen för sin del ansluta sig till hans därvid gjorda uttalanden.

Departementschefen kan däremot icke biträda kommissionens kostnadskalkyler och därpå grundade beräkning av det slutliga medelsbehovet. Under hänvisning till det brydsamma statsfinansiella läget anser departementschefen en avsevärd nedsättning oundgänglig och finner jämväl en sådan genomförbar, utan att därmed antalet statshulplna arbetslösa behöver förminsкас. Genom att bibehålla statens kostnader till hyreshjälpen och det på extra stat för år 1922 beräknade beloppet för arbetslöshetens bekämpande vid de i februari ifrågasatta summorna eller respek-

tive 2 och 2.5 miljoner kronor samt vidare genom att — i anslutning till riksdagens uttalande i denna fråga vid sin behandling av den föregående arbetslöshetspropositionen nr 150 — till grund för nya kostnadskalkyler lägga de lägre belopp för nödhjälpslöner och understöd, som synas påkallade genom prisetfallets fortsättning, åvägabringar departementschefen en besparing av i runt tal 10 miljoner kronor i arbetslöshetskommissionens äskanden. Denna utväg måste riksdagen beteckna såsom både lämplig och nödvändig med hänsyn till den föreliggande statsekonomiska ställningen. Av samma skäl kan icke heller arbetslöshetskommissionens förslag att förändra tilläggsstatsanslagets budgettekniska natur till ett förslagsanslag utan begränsningen »högst» vinna riksdagens bifall, utan finner riksdagen i likhet med departementschefen, att anslaget bör få karaktären av reservationsanslag. Arbetslöshetskommissionen har visserligen enligt riksdagens uppfattning framfört beaktansvärda skäl för sitt nyssnämnda förslag, i det att kommissionen med styrka gör gällande, att i betraktande av de synnerligen ovissa framtidsutsikterna varje beräkning av medelsbehovet för arbetslöshetens bekämpande måste bli osäker. Departementschefen framhåller emellertid, att, därest de anslag, som nu komma att beviljas, skulle bli otillräckliga, Eders Kungl. Maj:t icke lär underlåta att vidtaga de åtgärder, som till mötande av en dylik utomordentlig situation må finnas påkallade.

För att stärka den statliga beredskapen för arbetslöshetens bekämpande, särskilt till instundande vinter, och i syfte att redan under innevarande sommar kunna vidtaga besparingar på arbetslöshetsanslaget, ifrågasätter departementschefen vissa åtgärder. I förstnämnda avseende föreslås, att på extra stat för år 1922 skola beviljas 500,000 kronor för lindrande av nöd — på vilken punkt departementschefen går utöver arbetslöshetskommissionens hjälpprogram. Inom ramen av de 11 miljoner kronor, som under sistlidna april månad av riksdagen beviljades för arbetslöshetens bekämpande, hade enahanda belopp beräknats att för nämnda ändamål användas under senare delen av innevarande år. Under förutsättning, att det nu begärda beloppet av 500,000 kronor, som skulle avse förra hälften av 1922, kommer att användas på enahanda sätt, som enligt riksdagens uttalade mening skulle bli fallet med det för innevarande år anvisade motsvarande beloppet, har riksdagen icke motsatt sig dess beviljande. Vad åter angår inbesparandet av arbetslöshetsmedel under denna sommar, framställer departementschefen till övervägande den redan av arbetslöshetskommissionen antydda möjligheten att begränsa antalet hjälpberättigade arbetslösa efter vissa objektiva grunder före vid-

tagandet av den individuella behovsprövning, som ligger till grund för det offentliga hjälpförfarandet. Efter närmare motivering påvisas, att i så fall främst borde ifrågakomma att avstänga byggnadsarbetarna och möjligen vissa andra säsongarbetarkategorier från såväl nödhjälpsarbeten som direkt lämnade understöd. Enligt riksdagens uppfattning torde ock ett sådant bemyndigande böra lämnas arbetslöshetskommissionen, vilken emellertid vid tillämpning av detta direktiv självfallet bör framgå med den omtanke och försiktighet samt med den hänsyn till skiftande lokala förhållanden, som den ömtåliga uppgiften betingar.

I sammanhang med dessa avslagsfrågor för arbetslöshetens bekämpande anmäler föredragande departementschefen i samråd med chefen för kommunikationsdepartementet vissa uppkomna frågor om nödhjälpsarbeten å järnvägsbyggnader, nämligen å en blivande statsbana Morjärv-Kalix samt å Ostkustbanan, för vilka medel ifrågasättas skola utgå från arbetslöshetsanslaget.

Riksdagen, som icke vill motsätta sig ifrågavarande förslag, särskilt med hänsyn till den befarade massarbetslösheten inom motsvarande sågverksdistrikt i Norrland, vill dock erinra därom, att för den händelse en svårartad arbetslöshet skulle uppstå på andra orter i landet, även andra liknande företag än de ifrågavarande kunna behöva igångsättas med anlåtande av arbetslöshetsmedel. I samband härmed får riksdagen tillkännagiva, att riksdagen, i anledning av väckt motion, ansett enahanda bemyndigande, som kan komma att utfärdas rörande anordnandet av nödhjälpsarbeten å Ostkustbanan, även böra lämnas beträffande anordningen av nödhjälpsarbeten å Dals—Västra Värmlands järnväg. Riksdagen anser sig emellertid böra framhålla önskvärdheten därav, att nödhjälpsarbeten å samtliga här berörda järnvägsföretag endast igångsättas i sista hand och först sedan alla andra möjligheter att effektivt bekämpa arbetslösheten, såsom genom vägarbeten och dylikt, blivit uttömda.

I anledning av det motionsvis gjorda yrkandet, att av arbetslöshetsanslaget ett belopp av minst 8 miljoner kronor måtte ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för statsunderstödda vägbyggnader och vägförbättringar att av styrelsen handhavas på samma sätt, som stadgas för statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder, får riksdagen framhålla önskvärdheten därav, att ifrågavarande nödhjälpsarbeten utföras under så betryggande former som möjligt, i vad angår arbetets tekniska och organisatoriska planläggning och ledning, samt att största möjliga samverkan därvid alljämt äger rum med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och dess tjänstemän.

Under åberopande av vad riksdagen sålunda anført, får riksdagen anmäla, att riksdagen, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition, för bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 maj 1921 angivna grunder anvisat, utöver det förut beviljade anslaget å 11,000,000 kronor,

dels på tilläggstat för år 1921 ett reservationsanslag av 23,500,000 kronor,

dels ock på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 3,000,000 kronor.

Stockholm den 17 juni 1921.

Med undersåtlig vördnad.